

УДК657

М. Ю. Татенко,
аспірант кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2456-0240>

В. Ю. Гордополов,
д. е. н., професор,
професор кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3151-8035>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.14.28

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ

М. Tatenko,
PhD student of the Department of Financial Analysis and Audit, State University of Trade and Economics
V. Hordopolov,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Financial Analysis and Audit, State University of Trade and Economics

ACCOUNTING SUPPORT OF THE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY AUDIT OF AGRIBUSINESS ENTERPRISES

У статті розглянуто основні елементи облікового забезпечення вітчизняних підприємств агробізнесу, в тому числі тих, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність (далі — ЗЕД). Акцентовано увагу на тому, що ефективне здійснення діяльності таких підприємств неможливе без належного обліково-аналітичного забезпечення та бездоганного відображення в обліковій системі усіх операцій, що здійснюються підприємствами даної категорії. Наголошено на необхідності якісного облікового забезпечення для більш ефективного здійснення аудиту підприємств агробізнесу. Крім цього, з'ясовано основні довоєнні ризики агросектору, а також визначено нові виклики для вітчизняних підприємств агробізнесу, спричинені війною, акцентовано увагу на необхідності впровадження цифрових технологій у облікове забезпечення підприємств даної галузі для їх подальшого ефективного функціонування. Охарактеризовано сучасні проблеми, що виникають при використанні облікового забезпечення підприємствами агробізнесу в Україні. Наголошено на необхідності оптимізації сучасного облікового забезпечення для потреб не лише бухгалтерського, а й управлінського обліку. Виділено та охарактеризовано основне обліково — аналітичне програмне забезпечення, яким користуються сучасні суб'єкти господарювання для ведення бухгалтерського обліку та подання звітності. Разом з тим, виділено той факт, що наявність даного програмного забезпечення без урахувань особливостей галузі агробізнесу не сприятиме у повній мірі ефективному веденню обліку на підприємствах даної категорії. Крім цього, охарактеризовано основні галузеві програмні продукти, оптимізовані для потреб агробізнесу. Перелічено комплекс завдань, які поставлено перед сучасними обліковими системами, що використовуються підприємствами агробізнесу. Наголошено на необхідності не лише розвитку такого програмного забезпечення для цілей агробізнесу, але й оптимізації даних галузевих програмних продуктів для цілей ЗЕД. Також акцентовано увагу на тому, що, крім забезпечення програмного обладнання, яке дозволить максимально автоматизувати та оптимізувати облік на підприємстві агробізнесу для різних потреб, слід чітко визначити та удосконалювати інші аспекти облікового забезпечення суб'єктів господарювання даної категорії. Підсумовано основні елементи, наявність яких сприятиме побудові ефективної системи облікового забезпечення вітчизняних підприємств агробізнесу.

The article considers the main elements of accounting support for domestic agribusiness enterprises, including those engaged in foreign economic activity (hereinafter — FEA). It is emphasized that the effective implementation of the activities of such enterprises is impossible without proper accounting and analytical support and perfect reflection in the accounting system of all operations carried out by enterprises of this category. The author emphasizes the need for high-quality accounting support for more efficient auditing of agribusiness enterprises. In addition, the author identifies the main pre-war risks of the agricultural sector, as well as new challenges for domestic agribusiness enterprises caused by the war and emphasizes the need to introduce digital technologies into the accounting support of enterprises in this industry for their further effective functioning. The current problems that arise when using accounting software by agribusiness enterprises in Ukraine are characterized. The need to optimize modern accounting software for the purposes of not only accounting but also management accounting is emphasized. The main accounting and analytical software used by modern business entities for accounting and reporting is allocated and characterized. At the same time, the author emphasizes the fact that the availability of this software without considering the specifics of the agribusiness sector will not fully contribute to the effective accounting at enterprises of this category. In addition, the main industry software products optimized for the needs of agribusiness are characterized. The author lists a set of tasks set for modern accounting systems used by agribusiness enterprises. The author emphasizes the need not only to develop such software for agribusiness purposes, but also to optimize these industry-specific software products for foreign economic activity. It is also emphasized that, in addition to providing software equipment which will allow for maximum automation and optimization of accounting at an agribusiness enterprise for various needs, other aspects of accounting support for business entities in this category should be clearly defined and improved. The article summarizes the main elements, the presence of which will contribute to building an effective accounting system for domestic agribusiness enterprises.

Ключові слова: агробізнес, підприємство агробізнесу, облікове забезпечення, програмне забезпечення, зовнішньоекономічна діяльність, галузеві чинники, документи.

Key words: agribusiness, agribusiness enterprise, accounting software, software, foreign economic activity, industry factors, documents.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів, що характерні для України сучасних умовах господарювання, важливу роль у вітчизняному економічному середовищі відіграють підприємства агробізнесу, особливо ті суб'єкти господарювання даної галузі, які здійснюють ЗЕД, що у переважній більшості представлена експортом власної сільськогосподарської продукції, зокрема, насіння, добрив, різних видів олій, м'яса свійських тварин та інших товарів сільськогосподарського призначення, а також імпортом добрив, засобів захисту рослин, насіння посівних культур тощо. Разом з тим, ефективне здійснення діяльності таких підприємств неможливе без належного обліково-аналітичного забезпечення та бездоганного відображення в обліковій системі усіх операцій, що здійснюються підприємствами даної галузі. Крім цього, наявність якісного облікового забезпечення у підприємств даної категорії сприятиме більш ефективним результатам аудиту, адже дані бухгалтерського обліку є одним із основних джерел інформації для проведення зовнішнього та внутрішнього аудиту підприємств будь — якої галузі, в тому числі галузі агробізнесу. При цьому, в сучасних умовах автоматизації облікових процесів постає питання удосконалення тих чи інших елементів об-

лікових систем, які через великі обсяги операцій можуть не зовсім коректно відображати певні категорії операцій та вимагати механічних коригувань зі сторони бухгалтера. Більш того, при аудиті зовнішньоекономічних операцій підприємств агробізнесу можуть виникати труднощі, спричинені недоліками облікової системи суб'єктів господарювання даної категорії, пов'язані в першу чергу з вивантаженням облікової інформації, зрозумілим посиланням на документи, що підтверджують дані операції, детальним описом суті операції тощо. І хоча на практиці зусилля та досвід аудиторів разом із комунікацією з клієнтом дозволяють вирішити переважну більшість наведених проблем, витрачений час на такі дії можна заощадити, якщо удосконалити наявну облікову систему підприємства агробізнесу, щодо якого проводиться аудиторська перевірка.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДЖЕРЕЛ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням облікового забезпечення підприємств агробізнесу присвячені роботи Гуренко Т. [1], Мінаєва Д. [3], Свиноус І., Радько В., Н. Свиноус, Н. Присяжнюк, О. Гаврик [4] та інших. Незважаючи на значний внесок наведених наукових дослідників, нерозкритими за-

лишається низка аспектів облікового забезпечення вітчизняних підприємств агробізнесу, зокрема, тих суб'єктів господарювання даної галузі, що здійснюють ЗЕД, для цілей аудиту.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є визначення та характеристика елементів облікового забезпечення підприємств агробізнесу, що здійснюють ЗЕД, правильна побудова яких сприятиме їх ефективному функціонуванню в сучасних економічних умовах, а також забезпечуватиме результативну взаємодію з аудитором при проведенні аудиторських перевірок.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сьогодні діяльність підприємств агробізнесу, особливо тих, що активно здійснюють ЗЕД, зазнала нових ризиків, спричинених війною в Україні. Зокрема, як зазначає К. Шор, [9] якщо до війни основними проблемами агросектору були:

- один із найвищих показників розораності земель — 54% від території;
- близько 8 млн га еродованих земель, що становить майже 20% всіх сільгоспземель;
- проблема з недостатністю вологи;
- забрудненість ґрунту та водойм;
- низька ефективність виробництва.

То з початком війни додалися нові виклики та проблеми:

- виключення земель, що знаходяться під окупацією;
- наслідки прямих влучань боєприпасів та загорання;
- мінування полів [9].

Разом з тим, доречно зазначити, що на рівні підприємств агробізнесу на сьогодні існують виклики, пов'язані з:

- безпечним експортом агропродукції, зокрема, морським шляхом;
- мінімізації ризиків, пов'язаних з електропостачанням виробничих потужностей підприємств агробізнесу;
- зберіганням сільськогосподарської продукції, виробництво якої здійснюється в безпосередній близькості від території ведення бойових дій;
- пошуком нових контрагентів, оскільки руйнування наявних довоєнних логістичних шляхів спричинило відтік певної кількості контрагентів, для яких підвищення ризиків, спричинених війною та наявністю нових умов постачання агропродукції змусили шукати більш вигідні умови на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

— обліково — аналітичним забезпеченням.

При цьому, обліково — аналітичне забезпечення на підприємствах агробізнесу відіграє провідну роль у багатьох облікових процесах підприємства даної категорії, оскільки саме наявність чіткої, зручної та оптимізованої облікової системи сприятиме як правильному відображенню результатів діяльності у фінансовій звітності, що в свою чергу, триматиме рівень довіри з боку інвесторів та інших зацікавлених користувачів, так і правильному та своєчасному розрахунку за обов'язковими податками та зборами. Не менш важливою є роль обліково — аналітичного забезпечення при здійсненні аудиту ЗЕД підприємств агробізнесу, оскільки наявність чіткої облікової системи може суттєво знизити ризик невиявлення фахівцями з аудиту деяких помилок або викривлень, що особливо актуально при перевірці зовнішньоекономічних операцій.

Разом з тим, впровадження цифрових технологій, спрямованих на розвиток обліково — аналітичного забезпечення, матиме вирішальний вплив на подальше ефективне функціонування підприємств будь — якої галузі, в тому числі і агробізнесу. Зокрема, фахівці КРМГ у своєму дослідженні [2] спостерігають перехід сучасних суб'єктів господарювання до стратегії "розумної промисловості", що змінює традиційну орієнтацію на продукт на клієнтоорієнтовану модель, яка доповнюється цифровими технологіями післяпродажного та сервісного обслуговування. Орієнтовані на майбутнє виробники можуть досягти успіху, якщо зроблять послуги з підтримкою цифрових технологій основою як свого бізнесу, так і операційних моделей [2]. Тому дотримання даної стратегії для підприємств агробізнесу, в тому числі шляхом цифровізації та автоматизації облікового забезпечення у комплексі з іншими заходами сприятиме їх ефективному функціонуванню в сучасних умовах.

Однак, розглядаючи облікове забезпечення як один із факторів інноваційного розвитку підприємств агробізнесу в сучасних умовах, доцільно згадати про сучасні проблеми, що виникають при використанні облікового забезпечення вітчизняними підприємствами агробізнесу. Комплекс проблем та недоліків, які виникають при використанні облікового забезпечення підприємствами агробізнесу в Україні, можна поділити на такі категорії:

1. Галузеві — неврахування галузевих чинників обліковими системами, відсутність субрахунків для обліку операцій, специфічних для галузі агробізнесу, зокрема, аналі-

Таблиця 1. Найпоширеніше програмне обліково — аналітичне забезпечення сучасних суб'єктів господарювання

Програмне забезпечення	Коротка характеристика
SAP	На український ринок компанія SAP вийшла в 1995 році. В Україні клієнтами компанії є понад 250 комерційних і державних організацій, які вже понад 20 років успішно використовують локалізовані для України продукти SAP. В SAP Business One доступні модулі для ведення бухгалтерського і податкового обліку, функціонал для розрахунку і виплати заробітної плати.
BAS	Призначений для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку, зокрема й підготовки обов'язкової (регламентованої) звітності, в організаціях, що здійснюють будь-які види комерційної діяльності: гуртову і роздрібну торгівлю, комісійну торгівлю (включно з субкомісією), надання послуг, виробництво тощо. Бухгалтерський та податковий облік ведеться відповідно до чинного законодавства України.
MASTER	Програмний продукт для ведення бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу і комунальних підприємствах. Створений для українського ринку та відповідає чинному законодавству України. Доступний у хмарному і стаціонарному рішеннях.
M.E.Doc	Система електронного документообігу, яка допоможе в роботі зі звітами, податковими накладними, актами, рахунками та іншими документами. Програма надає функціонал для електронного документообігу та звітності в Україні. Програмне забезпечення надає користувачам зручні веб-рішення для роботи в хмарі, десктопну версію програми, а також можливість інтеграції з будь-якою обліковою системою.
COTA	Вебсервіс, який дозволяє здійснювати електронний документообіг, подання різних форм звітності та ведення касових операцій. Однією із переваг даного сервісу є можливість підпису документів навіть з пристроїв для телефонної комунікації.

Джерело: складено за [7; 8; 10; 20; 22].

тичного відображення процесів вирощування сільськогосподарських культур у розрізі категорій, а також розведення тварин для різних цілей.

2. Документальні — відсутність шаблонів документів для певної категорії операцій, які мають законодавчо затверджену форму або наявність застарілих шаблонів таких документів. Крім цього, до цієї категорії можна віднести неналежне оформлення первинних документів, зокрема, відсутність обов'язкових реквізитів (дати здійснення операції, підписів уповноважених осіб, сум операції тощо), оформлення та отримання первинних документів зі значним запізненням.

3. Недостатня автоматизація відображення операцій, що зумовлює потребу в додаткових робочих місцях для допомоги бухгалтеру в проведенні тих чи інших операцій, або внесення ручних коригувань.

4. Малофункціональність облікової системи, що не містить певні довідники, наприклад умови постачання за "Інкотермс" [5], що призводить до спотворення або неправильного трактування умов поставки, що особливо критично при здійсненні ЗЕД.

5. Неврахування певних умов у договорах з контрагентами, що призводить до певних ускладнень при відображенні операцій в обліку. Для прикладу, неузгодженість в питанні сплати банківських комісій, митних платежів, покриття витрат, що виникають через курсові різниці чи інших витрат, що можуть виникати при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, можуть призвести до некоректного чи неповного відображення в облікових регістрах таких операцій, що може призвести до викривлення фінансового результату підприємства агробізнесу.

6. Облікове відображенням операцій, які стали характерними в період війни. До прикладу, обліково — аналітичне забезпечення сучасних вітчизняних підприємств агробізнесу може не мати аналітики для правильного відображення тих активів та виробничих потужностей, доступ до яких втрачено через їх розташування на окупованій території, або які було пошкоджено внаслідок бойових дій.

При цьому важливу роль у обліковому забезпеченні підприємств агробізнесу займає управлінський облік, адже, як зазначила Гуренко Т., система обліково-аналітичного інстру-

Таблиця 2. Провідні програмні продукти для підприємств агробізнесу

Програмний продукт	Вид програмного забезпечення	Коротка характеристика
SAP	S/4HANA Cloud Public Edition	хмарна ERP-система, яка дозволяє враховувати галузеві практики та створювати власні бізнес - моделі
	Intelligent Agriculture	дозволяє оптимізувати та оцифровувати процеси планування та збору урожаю для підвищення ефективності виробництва агропродукції
	Sustainable Agribusiness by msg global	програма, що забезпечує оцифровування процесів виробництва сільськогосподарської продукції та надання послуг у сфері агробізнесу
	Agricultural Contract Management	програмний продукт дозволяє інтегрувати дані та процеси для управління фінансовими ресурсами, запасами та здійснювати управління наявними ризиками, що супроводжують договірні відносинами з контрагентами
	Agricultural Origination Portal	дозволяє здійснювати ефективну комунікацію між компанією та контрагентами (зокрема, фермерськими господарствами), що сприяє забезпеченню прозорості здійснених операцій
	Rural Sourcing Management	дозволяє прослідкувати ланцюги постачання сільськогосподарської сировини та джерел її утворення
	Integrated Business Planning for Supply Chain	програмний продукт працює на базі SAP HANA і дозволяє здійснювати ефективне планування, аналіз та прогнозування продажів продукції (зокрема і агропродукції),
	Business Network Material Traceability	дозволяє прослідкувати весь виробничий цикл продукції, що підвищить довіру потенційних клієнтів
	Dairy Management by msg	дозволяє здійснювати контроль, моніторинг та планування виробництва молочної продукції з урахуванням особливостей, характерних для даної галузі агробізнесу (не треба дод вкладку)
	Meat and Fish Management by msg	програмний продукт розроблений для планування, контролю та моніторингу виробництва і постачання м'ясної, а також рибної продукції (треба дод вкладку)
	Clarifruit	програмний продукт сприяє оцифруванню та автоматизації процесів контролю якості фруктів та овочів (не треба вкладка)
		програмний продукт призначений для автоматизації управління діяльністю середніх і великих підприємств в галузі сільського господарства різних організаційно-правових форм. Автоматизує наступну галузеву специфіку: -планування сільськогосподарського виробництва; -оперативний облік сільськогосподарських робіт і послуг; -розрахунки з пайовиками; -облік на елеваторі
BAS	BAS АГРО. ERP	програмний продукт призначений для автоматизації управління діяльністю середніх і великих підприємств в галузі сільського господарства різних організаційно-правових форм. Автоматизує наступну галузеву специфіку: -планування сільськогосподарського виробництва; -оперативний облік сільськогосподарських робіт і послуг; -розрахунки з пайовиками; -облік на елеваторі
	BAS АГРО. Комплексне управління підприємством	програма дозволяє організувати єдину інформаційну систему для управління різними аспектами діяльності середніх та великих аграрних підприємств, які займаються рослинництвом, тваринництвом, зберіганням, доробкою та переробкою (з урахуванням кількісних та якісних показників) і реалізацією сільськогосподарської продукції
	BAS АГРО. Бухгалтерія	програмний продукт розроблено для вирішення всіх завдань, що стоять перед бухгалтерською службою сільськогосподарських підприємств, які займаються рослинництвом, тваринництвом, птахівництвом, переробкою і реалізацією сільськогосподарської продукції.
	BAS АГРО. Бухгалтерія елеватора, млина і комбікормового заводу	програмний продукт призначено для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку, включно з підготовкою обов'язкової (регламентованої) звітності, в організаціях, для яких є важливим автоматизація специфічних задач, характерних для зернової та борошномельної галузі, зокрема для елеваторів, млинів, комбікормових заводів, хлібних комбінатів.
MASTER	MASTER:АГРО	програмний продукт, що розроблений для ведення обліку агропідприємств. Має такі складові: - рослинництво; - тваринництво; - транспорт; - оренда землі.

Джерело: складено за [11; 12; 13; 15; 16; 17; 18; 19; 21; 23; 24; 25; 26; 27; 28; 29].

ментарію повинна бути взаємопов'язана не тільки з показниками фінансової звітності, а й з даними управлінського обліку, оскільки його інформація направлена на визначення стратегії підприємства [1, с. 4]. Тому сучасне облікове забезпечення має бути інтегроване не лише для ефективного ведення бухгалтерського обліку, а й сприяти ефективному веденню управлінського обліку. В контексті даного твердження доцільно розглянути основні обліково — аналітичні системи, якими користуються сучасні суб'єкти господарювання, в тому числі підприємства агробізнесу.

На сьогодні існує багато обліково — аналітичних систем, які використовуються для ведення обліку та подання звітності сучасними суб'єктами господарювання. Основні з них наведено в таблиці 1.

При цьому, наявність даного програмного забезпечення без будь — яких урахувань особливостей галузі агробізнесу не сприятиме у повній мірі ефективному веденню обліку на підприємствах аграрного сектору. Саме тому більшість наведених в таблиці 1 програмних продуктів було удосконалено та оптимізовано для потреб агробізнесу (табл. 2).

Наведена в таблиці інформація свідчить про наявність альтернативних рішень та можливість комплексного підходу у вирішенні питання автоматизації та оптимізації облікового забезпечення вітчизняних підприємств

агробізнесу в сучасних умовах функціонування. При цьому, доцільно виділити ключові завдання, які мають виконувати дані програмні продукти.

Отже, на сьогоднішні сучасні облікові системи, які використовують вітчизняні підприємства агробізнесу, мають виконувати наступний комплекс завдань, що, у свою чергу, сприятиме задоволенню таких потреб користувачів:

- забезпечення максимальної деталізації операцій та своєчасності їх відображення в системі бухгалтерського обліку;

- бути оптимізованими для потреб не лише бухгалтерського, а й управлінського обліку;

- мати потужності для обробки великих масивів даних;

- бути оптимізованими для вивантаження, обробки та аналізу облікових даних для потреб зовнішніх користувачів, в першу чергу аудиторів та податкових консультантів;

- містити опції, що дозволяють враховувати галузеві особливості користувачів. Зокрема, для підприємств агробізнесу це можуть бути облік на окремих аналітичних рахунках біологічних активів, сировинних запасів різних категорій та операцій з іноземними контрагентами в залежності від їх суті або облік на окремих субрахунках операцій з вирощування, заготівлі, транспортування та реалізації різних видів сільськогосподарської продукції.

Наведений комплекс завдань сприятиме задоволенню потреб як внутрішніх користувачів, тобто управлінського персоналу, фахівців з бухгалтерського, управлінського обліку, внутрішнього аудиту та адміністрування, так і зовнішніх користувачів, зокрема фахівців з зовнішнього аудиту, консультантів у сфері оподаткування та інших суміжних спеціальностей, а також інвесторів, які зацікавлені в максимальній прозорості декларованої інформації, що, в свою чергу, можливо досягти шляхом досконалого обліково — аналітичного забезпечення. Разом з тим, незважаючи на значні переваги, що отримує підприємство агробізнесу, використовуючи дані галузеві обліково — аналітичні продукти, слід наголосити на необхідності розвитку такого програмного забезпечення не лише для цілей агробізнесу, але й удосконалити його таким чином, щоб використання наведених програмних продуктів було максимально націлене саме на ЗЕД. Більш того, крім забезпечення програмного обладнання, яке дозволить максимально автоматизувати та оптимізувати облік на підприємстві агробізнесу для різних потреб, слід чітко визначити та удосконалювати інші аспекти облікового за-

безпечення підприємств даної категорії. Це стосується:

- елементів облікової політики. До прикладу, необхідно локалізувати та формалізувати свою облікову політику до вимог вітчизняного законодавства, особливо у сфері податків та зборів. До прикладу, для уникнення додаткових коригувань підприємству агробізнесу нами рекомендується прописати у своїй обліковій політиці критерії визнання основних засобів, які б не суперечили критеріям, зазначеним в Податковому кодексі України [6];

- належного та своєчасного документального оформлення господарських операцій, особливо з нерезидентами. При цьому, необхідно не лише контролювати своєчасність та наявність усіх реквізитів в документах, але і слідкувати за наявністю отримання повного пакету документів від контрагента, в тому числі нерезидента. Зокрема, якщо договірними умовами передбачено наявність додаткових специфікацій, звітів, розшифровок вартості отриманих товарів/робіт/послуг, необхідно здійснювати моніторинг наявності таких додаткових документів, оскільки їх відсутність може бути підставою для оскарження податковими органами певних витрат, що, в свою чергу, може призвести до штрафних санкцій та викривлення фінансового результату діяльності підприємства агробізнесу.

Отже, ефективна система облікового забезпечення вітчизняних підприємств агробізнесу має складатися з таких складових:

- наявності автоматизованих та оптимізованих для потреб агробізнесу обліково — аналітичних продуктів, які при цьому сприяли б ефективному веденню не лише бухгалтерського, а й управлінського обліку;

- наявності оптимізованої облікової політики, яка містила б чіткий та структурований опис усіх потенційно можливих облікових аспектів вітчизняних підприємств агробізнесу;

- моніторингу своєчасності отримання документів, що підтверджують витрати підприємства агробізнесу в процесі здійснення ЗЕД, а також правильності їх оформлення.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

В сучасних економічних умовах діяльність підприємств агробізнесу, в тому числі тих, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, зазнає чимало ризиків. При цьому, на рівні з іншими викликами, на сьогоднішній гостро постає питання облікового забезпечення підприємств даної категорії, адже впровадження ефективного облікового забезпечення на

підприємстві агробізнесу сприятиме як зростанню рівня довіри з боку усіх зацікавлених користувачів фінансової звітності підприємства даної категорії, так і правильному та своєчасному розрахунку за обов'язковими податками та зборами і, разом з тим, мінімізуватиме ризик невиявлення деяких помилок або викривлень при проведенні аудиту ЗЕД підприємств даної галузі.

Також охарактеризовано комплекс проблем та недоліків, які виникають при використанні облікового забезпечення вітчизняних підприємств агробізнесу, серед яких можна виділити такі категорії: галузеві, документальні, недостатня автоматизація відображення операцій, малофункціональність облікової системи, неврахування певних договірних умов, облікове відображення операцій, які стали характерними в період війни. При цьому, виділено той факт, що облікове забезпечення вітчизняних підприємств агробізнесу має бути інтегроване не лише для ведення бухгалтерського, а й управлінського обліку.

На сьогоднішня найпоширенішим програмним забезпеченням, яке використовується сучасними суб'єктами господарювання для ведення обліку та подання звітності є SAP, BAS, MASTER, М.Е.Дос та СОТА [7; 8; 10; 20; 22]. При цьому, облікові програми SAP, BAS та MASTER мають спеціальні галузеві продукти, оптимізовані для потреб підприємств агробізнесу [11; 12; 13; 15; 16; 17; 18; 19; 21; 23; 24; 25; 26; 27; 28; 29].

Окремо виділено комплекс завдань, що мають виконувати сучасні облікові системи, зокрема: сприяти максимальній деталізації операцій та своєчасності їх відображення в бухгалтерського обліку, бути оптимізованими для потреб і бухгалтерського, і управлінського обліку, мати потужності для обробки великих масивів даних, бути оптимізованими для вивантаження, обробки та аналізу облікових даних для потреб зовнішніх користувачів та містити опції, що дозволяють враховувати галузеві особливості користувачів.

Разом з тим, незважаючи на значні переваги, що отримує вітчизняне підприємство агробізнесу, використовуючи наведене програмне забезпечення, слід наголосити на необхідності розвитку таких програмних продуктів не лише для цілей агробізнесу, але й удосконалити їх для цілей ЗЕД.

У підсумку, ефективна система облікового забезпечення українських підприємств агробізнесу має містити такі елементи: наявність автоматизованих та оптимізованих для потреб

агробізнесу обліково-аналітичних продуктів, наявність оптимізованої та чітко прописаної облікової політики, моніторинг своєчасності отримання документів, що підтверджують витрати підприємства агробізнесу в процесі здійснення ЗЕД, а також правильності їх оформлення.

Література:

1. Гуренко, Т. (2023). Обліково-аналітичний інструментарій в управлінні стратегією підприємств агробізнесу. Економіка та суспільство, (51). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-34> (дата звернення: 04.07.2024).
2. Майбутнє "розумних" промислових підприємств. KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2023/09/future-of-smart-industrials.html> (дата звернення: 04.07.2024).
3. Мінаєв Д. Вплив галузевих особливостей агродіяльності на діджиталізацію обліку. Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки, 2023. № 9(42). С. 173-185. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9\(42\).173-185](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9(42).173-185) (дата звернення: 03.07.2024).
4. Свиноус І. В., Радько В. І., Свиноус Н. І., Присяжнюк Н. М., Гаврик О. Ю. Інформаційно-облікове забезпечення управлінням молочним скотарством сільськогосподарських підприємств. Агросвіт. 2022. № 9—10. С. 21—28. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.9-10.21 (дата звернення: 04.07.2024).
5. Офіційний переклад правил "Інкотермс" 2020 Міжнародної торгової палати. URL: https://vtrade.uaberries.com/storage/app/public/Incoterms_2020.pdf (дата звернення: 04.07.2024).
6. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI: станом на 1 лип. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 04.07.2024).
7. Програма М.Е.Дос. СОФТКОМ. URL: <https://www.softcom.ua/ua/medoc/programm/> (дата звернення: 04.07.2024).
8. Про компанію. Звітність і документообіг — СОТА. URL: <https://sota-buh.com.ua/page/about> (дата звернення: 04.07.2024).
9. Шор К. Повоєнне відновлення агросектору має стати зеленим — AgroPortal. 2022. URL: <https://agroportal.ua/blogs/povoyenne-vidnovlennya-agrosektoru-maye-stati-zelenim> (дата звернення: 04.07.2024).
10. SAP Business One в Україні. TG Consulting. URL: <https://cutt.ly/IeflmSsS> (дата звернення: 04.07.2024).

11. Agribusiness software — Artificial intelligence. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/industries/agribusiness.html#artificial-intelligence> (дата звернення: 04.07.2024)..

12. Agribusiness software — Cloud ERP. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/industries/agribusiness.html#cloud-erp> (дата звернення: 04.07.2024).

13. Agribusiness software — Food supply chain management. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/industries/agribusiness.html#food-supply-chain-management> (дата звернення: 04.07.2024).

14. Agribusiness software from SAP and our partners. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/industries/agribusiness.html#products> (дата звернення: 04.07.2024).

15. Agribusiness software — Origination and trading. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/industries/agribusiness.html#origination-trading> (дата звернення: 04.07.2024).

16. BAS АГРО. Бухгалтерія елеватора, мли-на і комбікормового заводу. BAS. URL: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-sectoral/bas-agro-accounting-of-elevator-mill-and-feed-mill/> (дата звернення: 04.07.2024).

17. BAS АГРО. Бухгалтерія. BAS. URL: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-sectoral/bas-agro-accounting/> (дата звернення: 04.07.2024).

18. BAS АГРО. Комплексне управління підприємством. BAS. URL: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-sectoral/bas-agro-integrated-enterprise-management/> (дата звернення: 04.07.2024).

19. BAS АГРО. ERP. BAS. URL: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-sectoral/bas-agro-erp/> (дата звернення: 04.07.2024).

20. BAS Бухгалтерія. BAS. URL: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-mass/bas-accounting/> (дата звернення: 04.07.2024).

21. MASTER: Агро — програмний продукт для ведення обліку агропідприємств. MASTER. URL: <https://masterbuh.com/product/agro> (дата звернення: 04.07.2024).

22. MASTER: Бухгалтерія. MASTER. URL: <https://masterbuh.com/product/buhgalteriya> (дата звернення: 04.07.2024).

23. SAP Agricultural Contract Management. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/products/financial-management/agricultural-contract.html> (дата звернення: 04.07.2024).

24. SAP Business Network Material Traceability. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/products/business-network/material-traceability.html> (дата звернення: 04.07.2024).

25. SAP Integrated Business Planning. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/products/scm/integrated-business-planning.html> (дата звернення: 04.07.2024).

26. SAP Intelligent Agriculture. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/products/scm/intelligent-agriculture.html> (дата звернення: 04.07.2024).

27. SAP Meat and Fish Management by msg. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/products/scm/management-meat-fish.html> (дата звернення: 04.07.2024).

28. SAP Rural Sourcing Management. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/products/scm/agriculture-supply-chain-mgmt.html> (дата звернення: 05.07.2024).

29. SAP S/4HANA Cloud Public Edition. SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/products/erp/s4hana.html> (дата звернення: 05.07.2024).

References:

1. Gurenko, T. (2023), "Accounting and analytical tools in managing the strategy of agribusiness enterprises", *Economy and Society*, [Online], vol. 51, available at: <https://economyand-society.in.ua/index.php/journal/article/view/2488/2407> (Accessed 04 July 2024).

2. KPMG Ukraine (2023), "The future of smart industrial enterprises", available at: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2023/09/future-of-smart-industrials.html> (Accessed 04 July 2024).

3. Minaev D. (2023), "The Impact of Industry-specific Characteristics of Agribusiness on the Digitalization of Accounting", *Central Ukrainian Scientific Bulletin. Economic Sciences*, [Online], vol. 9 (42), pp. 173—185, available at: [https://economics.kntu.kr.ua/pdf/9\(42\)/20.pdf](https://economics.kntu.kr.ua/pdf/9(42)/20.pdf) (Accessed 04 July 2024).

4. Svinous, I., Radko, V., Svinous, N., Prisyazhnyuk, N. and Gavryk, O. (2022), "Information and accounting support for dairy cattle management of agricultural enterprises", *Agrosvit*, [Online], vol. 9—10, pp. 21—28, available at: http://www.agrosvit.info/pdf/9-10_2022/4.pdf (Accessed 04 July 2024).

5. Incoterms (2020), "ICC rules for the use of domestic and international trade terms", available at: https://vtrade.uaberries.com/storage/app/public/Incoterms_2020.pdf (Accessed 04 July 2024).

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), *Tax Code of Ukraine*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed 04 July 2024).

7. SOFTCOM (2024), "M.E.Doc", available at: <https://www.softcom.ua/ua/medoc/programm/> (Accessed 04 July 2024).

8. SOTA (2024), "About the company. Reporting and document management", available at: <https://sota-buh.com.ua/page/about> (Accessed 04 July 2024).

9. Shor K (2022), "Post-war recovery of the agricultural sector should be green", AgroPortal, [Online], available at: <https://agroportal.ua/blogs/povoyenne-vidnovlennya-agrosektoru-maye-stati-zelenim> (Accessed 04 July 2024).

10. TG Consulting (2024), "SAP Business One in Ukraine", available at: <https://cutt.ly/IeflmSsS> (Accessed 04 July 2024).

11. SAP (2024), "Agribusiness software — Artificial intelligence", available at: <https://www.sap.com/ukraine/industries/agribusiness.html#artificial-intelligence> (Accessed 04 July 2024).

12. SAP (2024), "Agribusiness software — Cloud ERP", available at: <https://www.sap.com/ukraine/industries/agribusiness.html#cloud-erp> (Accessed 04 July 2024).

13. SAP (2024), "Agribusiness software — Food supply chain management", available at: <https://www.sap.com/ukraine/industries/agribusiness.html#food-supply-chain-management> (Accessed 04 July 2024).

14. SAP (2024), "Agribusiness software from SAP and our partners", available at: <https://www.sap.com/ukraine/industries/agribusiness.html#products> (Accessed 04 July 2024).

15. SAP (2024), "Agribusiness software — Origination and trading", available at: <https://www.sap.com/ukraine/industries/agribusiness.html#origination-trading> (Accessed 04 July 2024).

16. BAS (2024), "BAS AGRO. Accounting of an elevator, mill and feed mill", available at: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-sectoral/bas-agro-accounting-of-elevator-mill-and-feed-mill/> (Accessed 04 July 2024).

17. BAS (2024), "BAS AGRO. Accounting", available at: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-sectoral/bas-agro-accounting/> (Accessed 04 July 2024).

18. BAS (2024), "BAS AGRO. Integrated enterprise management", available at: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-sectoral/bas-agro-integrated-enterprise-management/> (Accessed 04 July 2024).

19. BAS (2024), "BAS AGRO. ERP", available at: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-sectoral/bas-agro-erp/> (Accessed 04 July 2024).

20. BAS (2024), "BAS Accounting", available at: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-mass/bas-accounting/> (Accessed 04 July 2024).

21. MASTER (2024), "MASTER: Agro — a software product for keeping records of agri-

cultural enterprises", available at: <https://masterbuh.com/product/agro> (Accessed 04 July 2024).

22. MASTER (2024), "MASTER: Accounting", available at: <https://masterbuh.com/product/buhgalteriya> (Accessed 04 July 2024).

23. SAP (2024), "SAP Agricultural Contract Management", available at: <https://www.sap.com/ukraine/products/financial-management/agricultural-contract.html> (Accessed 04 July 2024).

24. SAP (2024), "SAP Business Network Material Traceability", available at: <https://www.sap.com/ukraine/products/business-network/material-traceability.html> (Accessed 04 July 2024).

25. SAP (2024), "SAP Integrated Business Planning", available at: <https://www.sap.com/ukraine/products/scm/integrated-business-planning.html> (Accessed 04 July 2024).

26. SAP (2024), "SAP Intelligent Agriculture", available at: <https://www.sap.com/ukraine/products/scm/intelligent-agriculture.html> (Accessed 04 July 2024).

27. SAP (2024), "SAP Meat and Fish Management by msg", available at: <https://www.sap.com/ukraine/products/scm/management-meat-fish.html> (Accessed 04 July 2024).

28. SAP (2024), "SAP Rural Sourcing Management", available at: <https://www.sap.com/ukraine/products/scm/agriculture-supply-chain-mgmt.html> (Accessed 05 July 2024).

29. SAP (2024), "SAP S/4HANA Cloud Public Edition", available at: <https://www.sap.com/ukraine/products/erp/s4hana.html> (Accessed 05 July 2024).

Стаття надійшла до редакції 09.07.2024 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвитку**

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663